

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Кафедра журналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____
“ _____ ” _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Культура усного публічного мовлення

Спеціальність «Журналістика»

Факультет філології

Робоча програма «**Культура усного публічного мовлення**» для студентів спеціальності «Журналістика», 16 с.

Розробник:

Савчук Руслана Любомирівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри журналістики

Протокол від “31” серпня 2022 р. № 1

Завідувач кафедри:

_____ (проф. Холод О.М.)

“31” серпня 2022 р.

Схвалено науково-методичною радою факультету філології

Протокол від “__” вересня 2022 р. № 1

“__” вересня 2022 р.

Голова _____ (доц. Мартинець А.М.)

Декан факультету філології

_____ (проф. Голод Р.Б.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітньо-професійна програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Освітня програма «Журналістика», Спеціальність 061 Журналістика	Нормативна	
Модулів – 1	Галузь знань 06 «Журналістика»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		2-й	____-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3-й	____-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: бакалавр	12 год.	__ год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	__ год.
		Лабораторні	
		__ год.	__ год.
		Самостійна робота	
		60 год.	__ год.
		Індивідуальні завдання: ____ год.	
		Вид контролю: екзамен	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1:2

для заочної форми навчання – немає

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: ознайомити студентів із теоретичними засадами культури усного публічного мовлення, закріпивши професійні знання та вміння вербального й невербального спілкування у сфері журналістики. Постійними є пошуки концептуальних засад вивчення культури українського ефірного мовлення, визначення його місця у системі національних цінностей, ролі у державотворчих процесах, розкриття його потенційних можливостей.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Оволодіння культурою усного публічного мовлення на основі теоретичних надбань неориторики, кращих зразків красномовства, досвіду національного радіо та телебачення.
2. Ознайомлення з психологічними, логічними засобами впливу на слухача чи глядача.
3. Засвоєння основ техніки мовлення.
4. Вироблення нормативного, інтонаційно виразного, образного і логічного мовлення.
5. Пізнання еталону сучасного радіо- та телемовлення, усвідомлення своєї причетності до його творення.
6. Виховання почуття відповідальності за свої мовленнєві дії, за мовленнєву культуру загалом.
7. Вміння визначати особливості структури радіо- й телетекстів та їхню жанрову специфіку.
8. Аналіз програми радіо й телебачення з погляду мовностилістичного, психолінгвістичного, соціолінгвістичного аспектів.

Дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей** (відповідно до освітньо-професійної програми «Журналістика»).

ЗК 02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК 08. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 11. Здатність спілкуватися державною мовою.

СК 02. Здатність формувати інформаційний контент.

СК 07. Здатність застосовувати міжнародні журналістські стандарти, принципи журналістської етики, національні етичні норми, етикетні правила на різних етапах професійної діяльності.

Програмні результати навчання (відповідно до освітньо-професійної програми «Журналістика»):

ПР 02. Застосовувати знання зі сфери предметної спеціалізації для створення інформаційного продукту чи для проведення інформаційної акції.

ПР 11. Вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію, українською мовою.

ПР 15. Створювати грамотний медіапродукт на задану тему, визначеного жанру, з урахуванням каналу поширення чи платформи оприлюднення.

ПР 19. Застосовувати міжнародні журналістські стандарти, принципи журналістської етики, національні етичні норми, етикетні правила на різних етапах професійної діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні і практичні особливості культури усного публічного мовлення майбутніх журналістів

Тема 1. Теоретичні засади культури усного публічного мовлення. Зміст курсу «Культура усного публічного мовлення», його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Культура мовлення. Чинники, що визначають рівень культури усного мовлення. Мовна освіта. Мовне виховання. Мовленнєва поведінка. Професійна мовнокомунікативна компетенція. Мовленнєве самовиховання і його роль у становленні особистості журналіста. Роль рідної мови у професійній діяльності теле- і радіожурналіста.

Тема 2. Усне мовлення – найважливіша форма існування мови як засобу комунікації. Поняття літературної мови. Мовна норма. Критерії мовної норми. Усне мовлення: загальна характеристика. Основні норми усного професійного мовлення. Мовний, мовленнєвий та спілкувальний етикет. Різновиди спілкування і стилі комунікативної поведінки. Культура спілкування тележурналіста.

Тема 3. Невербальні засоби спілкування. Поняття невербальної комунікації. Основні засоби невербальної комунікації. Універсальне й ідіоетнічне в невербальному спілкуванні. Невербальні засоби спілкування у практиці журналіста. Невербальна комунікація і телеекран. Колір на телеекрані.

Тема 4. Техніка усного мовлення. Дихання та голос. Складники техніки усного мовлення: а) дихання; б) голос; в) дикція; г) орфоепія. Характеристика органів мовлення. Поняття дихання. Різновиди дихання. Фізіологічне та фонаційне дихання. Умови правильного дихання. Голос людини, його природа та різновиди. Чоловічі та жіночі голоси. Висотні характеристики голосів (сопрано, альт, тенор, баритон, бас). Інтонаційна виразність голосу в теле- та радіожурналістиці.

Тема 5. Дикція як складник техніки усного мовлення. Артикуляція. Дикція. Значення дикції у професійній підготовці журналіста. Сучасні вимоги

до журналіста-ефірника. Поняття артикуляції. Артикуляція голосних звуків. Артикуляція приголосних звуків. Скоромовки як елемент вироблення орфоепічних норм. Естетична цінність та практична значущість скоромовок.

Тема 6. Орфоепія як наука про правильну літературну вимову. Орфоепія. Норми орфоепії української літературної мови. Наголос. Різновиди наголосу в українській мові. Типові відхилення від акцентуаційних норм у мовленні радіо- та телеведучих. Інтонація як важливий елемент культури мовлення. Розділові знаки та інтонація. Партитура тексту. Паузи і темп мовлення як технічні показники виразного мовлення і виразного читання.

Тема 7–8. Формування ораторської майстерності журналіста. Риторика як наука про успішну мовну комунікацію. Стилі мовлення. Оратор і аудиторія: контакт, вплив, взаємодія. Значення риторики для працівників ЗМІ. Загальні правила публічного виступу. Композиційна побудова промови. Підготовка журналіста до виступу. Техніка публічного виступу.

Тема 9. Символи, стереотипи як знаки світової та національної культури та їх роль у журналістській практиці. Загальне поняття про символи. Види символів. Символи та їх значення у тележурналістиці. Характеристика стереотипів. Поняття соціального стереотипу, його природа і суть. Мова ЗМІ як естетичний стереотип епохи.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	к	інд	с.р.		л	п	к	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Теоретичні і практичні засади культури усного мовлення	10	2	2			6						
Тема 2. Усне мовлення – найважливіша форма існування мови як засобу комунікації	10	2	2			6						
Тема 3. Невербальні засоби комунікації	12	2	2			8						

Тема 4. Техніка усного мовлення. Дихання та голос	12	2	2		8						
Тема 5. Дикція як складник техніки усного мовлення. Артикуляція	12	2	2		8						
Тема 6. Орфоепія як наука про правильну літературну вимову	10		2		8						
Тема 7–8. Формування ораторської майстерності журналіста	14	2	4		8						
Тема 9. Символи, стереотипи як знаки світової та національної культури та їх роль у журналістській практиці	10		2		8						
Разом за змістовим модулем 1	90	12	18		60						

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні і практичні засади культури усного публічного мовлення	2
2	Усне мовлення – найважливіша форма існування мови як засобу комунікації	2
3	Невербальні засоби спілкування	2
4	Техніка усного мовлення. Дихання та голос	2
5	Дикція як складник техніки усного мовлення. Артикуляція	2
6	Орфоепія як наука про правильну літературну вимову	2
7-8	Формування ораторської майстерності журналіста	4
9	Символи, стереотипи як знаки світової та національної культури та їх роль у журналістській практиці	2
Разом		18

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Мова і мовлення. Мовленнєвий розвиток людини. Мистецтво мовлення в масовій комунікації. Культура мовлення у мережі Інтернет. Мовна агресія як антипод культури. Мовленнєва культура в контексті мовної політики держави.	6
2	Етика й естетика у мовленні. Новаторство у сучасному мовленнєвому етикеті. Правильність і точність як комунікативна ознака мовлення радіожурналіста (тележурналіста). Комплімент у мовленнєвій поведінці радіо- чи тележурналіста (на вибір).	6
3	Основні правила невербальної комунікації. «Мода» і «традиція» у невербальному спілкуванні. Міміка на телеекрані. Колір на телеекрані.	8
4	Особливості голосу професійного мовця. Засоби удосконалення голосу. Специфіка мовлення радіо- чи телепередач для дітей (проаналізуйте на прикладах декількох програм).	8
5	Ефірне мовлення: стан, перспективи. Історія професії диктора (ведучого). Порівняльна характеристика: диктор на радянському ТБ і сучасний журналіст-ведучий. Моно- і діалогічний ефір: особливості мовної поведінки ведучого.	8
6	Вимова в українській літературній мові та методика оволодіння нею. Орфоепічний словник, його структура. Значення орфоепічного словника в роботі радіо-, тележурналістів. Сучасний стан орфоепічної культури в українському суспільстві.	8
7-8	Історія розвитку ораторського мистецтва. Риторика в Україні. Майстерність усних виступів видатних українських культурних діячів. Зовнішність оратора – основа першого враження.	8
9	Роль ЗМІ у творенні образу України та українця. Стереотип як ефект мас-медіа. Роль телебачення у процесі стереотипізації.	8
Разом		60

7. Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення; наочні – презентація, ілюстрація; практичні – індивідуальні завдання, самостійна робота, практична робота.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Задіяно практикум, спрямований на вироблення навичок самостійної моральної орієнтації майбутніх журналістів у складних професійних ситуаціях.

8. Методи контролю

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, бесіда.

Методи письмового контролю: виконання творчих завдань, письмове тестування, контрольна робота.

Методи самоконтролю: самооцінка, самоаналіз.

Зразок контрольної роботи:

Варіант 1

1. Зміст курсу «Культура усного публічного мовлення», його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
2. Голос радіожурналіста, його параметри.
3. Поставте наголос у словах: *візьму, візьмеш, візьме; двадцятєро, живопис; мовчазний.*
4. Тестове завдання.

Зразок екзаменаційного білета:

Екзаменаційний білет № 1

1. Мова і мовлення. Мовленнєвий розвиток людини.
2. Значення риторики для представників ЗМІ.
3. Практичне завдання.
4. Тестове завдання.

9. Програмові вимоги до екзамену

1. Зміст і структура курсу «Культура усного публічного мовлення», його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
2. Культура мовлення. Чинники, що визначають рівень культури усного мовлення.
3. Основні проблеми культури усного мовлення в ЗМІ.
4. Мова і мовлення. Мовленнєвий розвиток людини.
5. Мовна освіта. Мовне виховання. Мовленнєва поведінка.
6. Професійна мовнокомунікативна компетенція.

7. Мовленнєве самовиховання і його роль у становленні особистості журналіста.
8. Мовна агресія як антипод культури.
9. Мовленнєва культура в контексті мовної політики держави.
10. Роль рідної мови у професійній діяльності теле- і радіожурналіста.
11. Мистецтво мовлення в масовій комунікації.
12. Проблеми культури ефірного мовлення.
13. Поняття літературної мови. Мовна норма. Критерії мовної норми.
14. Усне мовлення: загальна характеристика. Основні норми усного професійного мовлення.
15. Мовний, мовленнєвий та спілкувальний етикет.
16. Різновиди спілкування і стилі комунікативної поведінки.
17. Культура спілкування тележурналіста.
18. Поняття невербальної комунікації. Основні засоби невербальної комунікації.
19. Універсальне й ідіоетнічне в невербальному спілкуванні.
20. Невербальні засоби спілкування у професійній діяльності журналіста.
21. Невербальна комунікація і телеекран.
22. Колір на телеекрані.
23. Складники техніки усного мовлення: а) дихання; б) голос; в) дикція; г) орфоепія.
24. Характеристика органів мовлення.
25. Поняття дихання. Різновиди дихання.
26. Фізіологічне та фонаційне дихання. Умови правильного дихання.
27. Голос людини, його природа та різновиди.
28. Чоловічі та жіночі голоси. Висотні характеристики голосів (сопрано, альт, тенор, баритон, бас).
29. Інтонаційна виразність голосу в теле- та радіожурналістиці.
30. Дикція. Значення дикції у професійній підготовці журналіста.
31. Сучасні вимоги до журналіста-ефірника.
32. Моно- і діалогічний ефір: особливості мовної поведінки ведучого.
33. Поняття артикуляції. Артикуляція голосних звуків.
34. Артикуляція приголосних звуків.
35. Скоромовки як елемент вироблення орфоепічних норм. Естетична цінність та практична значущість скоромовок.
36. Орфоепія. Норми орфоепії української літературної мови.
37. Орфоепічний словник, його структура. Значення орфоепічного словника в роботі радіо-, тележурналістів.
38. Сучасний стан орфоепічної культури в українському суспільстві.
39. Наголос. Різновиди наголосу в українській мові.

40. Типові відхилення від акцентуаційних норм у мовленні радіо- та телеведучих.
41. Інтонація як важливий елемент культури мовлення. Розділові знаки та інтонація.
42. Партитура тексту.
43. Паузи і темп мовлення як технічні показники виразного мовлення і виразного читання.
44. Риторика як наука про успішну мовну комунікацію. Стили мовлення.
45. Оратор і аудиторія: контакт, вплив, взаємодія.
46. Значення риторики для працівників ЗМІ.
47. Риторика в Україні.
48. Майстерність усних виступів видатних українських культурних діячів.
49. Загальні правила публічного виступу.
50. Композиційна побудова промови.
51. Підготовка журналіста до виступу.
52. Техніка публічного виступу.
53. Загальне поняття про символи. Види символів.
54. Символи та їх значення у тележурналістиці.
55. Характеристика стереотипів. Поняття соціального стереотипу, його природа і суть.
56. Мова ЗМІ як естетичний стереотип епохи.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

За повну й вичерпну усну відповідь на практичному занятті студент максимально може отримати 5 балів.

Поточне тестування та самостійна робота				Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1				50	100
Т	СР	КР			
30	10	10			

Т – теми практичних занять.

СР – самостійна робота.

КР – контрольна робота.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій (<https://d-learn.pro>).

Робоча програма та силабус навчальної дисципліни (<https://kjourn.pnu.edu.ua/робочі-програми/>).

Тестові завдання (<https://d-learn.pro>).

Методичні матеріали:

1. Савчук Р. Л. Культура усного публічного мовлення : хрестоматія до дисципліни. Івано-Франківськ : ПНУ, 2018. 57 с.
2. Савчук Р. Л. Культура усного публічного мовлення : навчально-методичний посібник для студентів II курсу спеціальності «Журналістика». Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2019. 120 с.
3. Савчук Р. Л. Методичний супровід до вивчення навчальної дисципліни «Культура усного публічного мовлення» для студентів II курсу спеціальності «Журналістика». Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2019. 46 с.
4. Савчук Р. Л. Культура усного публічного мовлення : хрестоматія до дисципліни. Івано-Франківськ : ПНУ, 2022. 72 с.

12. Рекомендована література

Базова

1. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. 2-ге, істотно оновл. Київ : КММ, 2019. 208 с.

2. Дубчак О. Чути українською. У світі звуків і букв. Київ : Віхола, 2021. 192 с.
3. Зубков М. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. 3-й вид., доп. і змін. Київ : Арій, 2020. 608 с.
4. Культура мови: від теорії до практики : монографія / Л. Струганець, О. Бобесюк, О. Веремчук та ін. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. 216 с.
5. Куньч З. Й., Городиловська Г. П., Шмілик І. Д. Риторика : підручник. 2-ге вид. допов. і випр. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 496 с.
6. Літературна норма і мовна практика / Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Коць Т. А. та ін. ; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ, 2013. 320 с.
7. Ораторське мистецтво: підручник / М. П. Требін, Г. П. Клімова, Н. П. Осипова та ін. ; за ред. М. П. Требіна і Г. П. Клімової. 2-ге вид. Харків : Право, 2015. 208 с.
8. Осіпова Т. Ф. Невербальна комунікація та своєрідність її омовлення в українському дискурсі: феномен вербалізації невербаліки : монографія / наук. ред. проф. Т. А. Космеда. Харків, 2019. 388 с.
9. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2012. 184 с.
10. Яцимірська М. Г. Культура мови журналіста: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: ПАІС, 2017. 168 с.

Допоміжна

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : посіб. / за заг. ред. О. Сербенської. Львів : Априорі, 2017. 304 с.
2. Бавус Т. Мовний образ як компонент мовно-національної та індивідуально-авторської картин світу. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2016. Вип. 63. С. 242–247.
3. Бирик С. П. Культура усної мови журналіста: співвідношення слабких і сильних норм. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. С. 12–22.
4. Бирик С. П., Сюта Г. М. Сучасна ділова культура: усне і писемне спілкування. Київ, 2019. 432 с.
5. Борґ Д. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування / Джеймс Борґ ; пер. Н. Лазаревич. Харків : Фабула, 2019. 304 с.
6. Вплив суспільних змін на розвиток української мови / Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П., Клименко Н. Ф. та ін.; відп. ред. Є. А. Карпіловська. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 444 с.
7. Задорожний В. Акцентологічний аспект в етимологічних студіях. *Дивослово*. 2018. № 4. С. 48–51.
8. Клименко Н. Як народжується слово. 2-ге вид., доповн., переробл. Київ: Академперіодика, 2017. 252 с.

9. Ковтун О. Н. Акустичні характеристики сучасного радіодискурсу: інтонаційний аспект. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2168>
10. Куньч З. Й., Наконечна Г. В., Ментинська І. Б. Позиційне чергування у/в як елемент милозвучності: норма і практика : монографія / за ред. З. Й. Куньч. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2021. 216 с.
11. Лужецька Л. Невербальні засоби спілкування як складник мовленнєвої культури особистості. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2014. С. 145–150.
12. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. 2-ге вид., зі змінами і доповн. Київ: Києво-Могилянська академія, 2019. 232 с.
13. Мацько О. Основні правила етикетного спілкування. *Дивослово*. 2018. № 5. С. 31–35.
14. Нагорняк М. В. Типологія мовних помилок ведучих інформаційних програм Національного радіо. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2119>
15. Пасинок В. Г. Інтернет-комунікація в еко-культурному середовищі. *Людина віртуальна: нові горизонти*. Монреаль : СРМ «ASF», 2018. С.105–107.
16. Синявський О. Норми української літературної мови / ред. рада: Л. О. Богуславська, В. М. Бріцин, Д. С. Бураго, та ін. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 363 с.
17. Флемінг К. Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником / пер. з англ. Ш. Нодя. Харків : КСД, 2020. 240 с.
18. Форманова С. В., Ленець Є. І. Невербальні засоби вираження комунікації (на матеріалі інтерв'ю з журналістом Майклом Щурем). *Молодий вчений*. 2018. № 9. С. 125–128.
19. Цар І. М. Українське повсякденне мовлення в міському молодіжному середовищі: монографія. Київ : Наукова думка, 2021. 224 с.
20. Царик О. Культура мовлення як елемент духовної культури суспільства. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. В. 1. С. 318–327.
21. Шевченко Л., Сизонов Д. Теорія медіалінгвістики : підручник / за ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 214 с.

13. Інформаційні ресурси

Онлайн-словники

1. «Горох» (тлумачний, орфографічний, фонетичний словники, словники римувань, синонімів, перекладів, частотний, етимологічний, фразеологічний словники, словник афіксальних морфем). URL: <https://goroh.pp.ua/>
2. Велика чи мала літера. URL: <http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/>

3. Словник скорочень української мови. URL: <http://ukrskor.info/>
4. Граматичний словник. URL: <http://www.mova.info/grmasl.aspx>
5. Словники онлайн. URL: <http://rozum.org.ua/> (Словник іншомовних слів; Антисуржик. Словник «українського» суржика; 100 видатних українців; Орфографічний словник української мови; Словник синонімів української мови; Словник синонімів [Л. Полюга]; Словник фразеологічних синонімів; Неправильно – правильно [М. Волощак])
6. Словники й енциклопедії. URL: <https://slovnyk.me/>
7. Лінгвістичний портал. URL: <http://www.mova.info>
8. Практичний словник синонімів української мови: близько 15000 синонімічних рядів / С. Караванський. URL: <http://slovopedia.org.ua/41/53392-0.html>
9. Українська мова: енциклопедія. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
10. Український правопис 2019 року. URL: <https://2019.pravopys.net>

Бібліотеки

Наукова бібліотека Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника». URL: <http://lib.pu.if.ua>

Національна бібліотека України імені В. В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. URL: www.dnpb.gov.ua/

Бібліотека українських підручників. URL: <http://pidruchniki.ws/>

Інтернет-ресурси

1. Дикція. URL: <https://www.vezha.org/dyktsiya-video/>
2. Дикція з Іриною Українець. Урок № 1. Техніка мови – скоромовки. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=W3StCnxSjf0>
4. Імпровізація у мові. URL: <https://www.vezha.org/improvizatsiya-u-movi-video/>
5. Красивий голос. Дикція. Урок № 2. Вправи з Іриною Українець. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=s06kSITa-c>
6. Логічні акценти. URL: <https://www.vezha.org/logichni-aktsenty-video/>
7. Найдовша скоромовка у світі. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5s0MwmxOFAI>
8. Нереальні скоромовки від української ведучої [Мар'яна Лошак – бездоганно прочитала українські скоромовки в прямому ефірі]. URL: <https://news.vash.ua/news/kuryozy/nerealni-skoromovky-vid-ukrayinskoyi-veduchoyi>
9. Паузи у мовленні. URL: <https://www.vezha.org/pauzy-u-movlenni-video/>
10. Постановка голосу. URL: <https://www.vezha.org/postanovka-golosu-video/>

11. Промова Стіва Джобса (українською мовою). URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=TSpSx5odAbs>
12. Степура А. Як готуватися до публічного виступу. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=69Hpe85fmC0>
13. Степура А. Як підготувати виступ. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=l0j5UBRidco>
14. Страх публічних виступів. URL: <https://www.vezha.org/strah-publichnyh-vystupiv/>
15. Темп мовлення. URL: <https://www.vezha.org/temp-movlennya-video/>
16. Тренінг «Ораторське мистецтво». URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=kYUczJtpyHA>